



Sveavägen 59  
Box 350, SE-101 26 Stockholm, Sweden

Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheter  
The Swedish federation for Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender Rights  
Member of The International Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender and  
Intersex Association (ILGA)

**Förbundskansli**  
+46 8 50 162 900  
forbund@rfsi.se

**RFSL Info & Media AB**  
+46 8 50 162 910  
komut@rfsi.se  
www.rfsi.se

**Fax**  
+46 8 50 162 999

**Webb**  
www.rfsi.se

YTTRANDE  
2013-07-04

Utgivarna

## Medieetik och självsanering - skiss till en vidgad och stärkt prövning

RFSL (Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheter) har beretts tillfälle att yttra sig över Utgivarnas utredning *Medieetik och självsanering – skiss till en vidgad och stärkt prövning*. RFSL lämnar härmed följande synpunkter.

### Övergripande utgångspunkter

RFSL vill inledningsvis citera ur stycket *Media och yttrandefrihet* i förbundets principprogram:

*Några av de viktigaste grundpelarna i ett demokratiskt samhälle är yttrande- och tryckfrihet med fria och självständiga massmedier. Yttrandefriheten är en grundförutsättning för att en mångfald av perspektiv ska kunna komma till tals i ett samhälle. Med den grundlags-skyddade yttrandefriheten följer dock också ett ansvar att inte bedriva hets i tal eller skrift. Att hetsa mot en grupp på grund av sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck ska inte vara tillåtet.*

*Hbtq-rörelsen i Sverige har kunnat vinna förståelse och respekt för sin rättighetssträvan bland annat tack vare en väl utvecklad yttrandefrihet. Att media i sin bevakning uppmärksammar hbtq-personers rättigheter och livsvilkor är en viktig förutsättning för att samhällsförändring ska kunna komma till stånd. Fortfarande saknar dock ofta media tillräcklig hbtq-kompetens. Det dominerande problemet är att hbtq-personers liv inte beskrivs som en integrerad del av samhället utan som något avvikande och ett särintresse. Massmediernas kompetens vad gäller hbtq-personer måste öka och heteronormen i media behöver brytas.*

RFSL förordar således en utvidgning av brottet hets mot folkgrupp så att det även ska omfatta hets på grund av könsidentitet eller könsuttryck. Även om Utgivarnas föreliggande utredning inte alls berör den inskränkning av tryck- och yttrandefriheten brottet hets mot folkgrupp utgör, vill RFSL påpeka sin

syn i denna till de medieetiska frågor utredningen berör angränsande fråga. Detta särskilt mot bakgrund av att det i de föreslagna *Etiska regler för massmedia* återfinns en punkt 17 som i sin uppräkningsgrupper till viss del påminner om den uppräkningsgrupper som görs i tryckfrihetsförordningens 7 kap. 4 § 11 om hets mot folkgrupp.

När det gäller det, i denna utredning nämnda, av Yttrandefrihetskommittén i dess betänkande *En översyn av tryck- och yttrandefriheten* (SOU 2012:55) avvisade förslaget om införande av ett integritetsbrott i yttrandefrihetsgrundlagarna, tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen har RFSL hittills valt att inte ta ställning till detta förslag. Detta mot bakgrund av att utredningen i fråga inte föreslog någon sådan lösning.

### **RFSL:s synpunkter**

RFSL anser att ett fungerande medieetiskt system är av största vikt. Detta särskilt med hänsyn till den personliga integriteten och skyddet av privatlivet för de personer, hbtq-personer (homosexuella, bisexuella, transpersoner och andra personer med queera uttryck och identiteter), vars rättigheter RFSL särskilt bevakar. RFSL välkomnar diskussion och debatt om dessa frågor och ställer sig på så sätt positiva till Utgivarnas initiativ. RFSL hoppas även att mediebranschen, utifrån denna utredning, kan komma vidare i sin strävan efter ett mer heltäckande och självsanerande medieetiskt system.

RFSL har inget att invända mot förslagen i utredningen att Pressens Opinionsnämnd (PON) ersätts av Mediernas etiska nämnd (MEN), att Allmänhetens Pressombudsman (PO) blir Allmänhetens Medieombudsman (MO) eller att Pressens samarbetsnämnd ersätts med Medieetikens förvaltningsorgan. Att publicitetsreglerna separeras från de yrkesetiska frågorna i *Etiska regler för massmedia* har RFSL heller inget att invända emot.

RFSL välkomnar förslaget i utredningen att sammansättningen i Mediernas etiska nämnd (MEN) skulle vara nio representanter för allmänheten och åtta utsedda av Medieetikens förvaltningsorgan, förutom en ordförande och tre vice ordföranden. Förbundet instämmer i att denna, jämfört med idag, utökade representation från allmänheten skulle stärka tilltron till den självsanerande verksamheten.

RFSL välkomnar vidare förslaget i instruktion till Allmänhetens Medieombudsman (MO) att ”var och en” ska äga rätt att ”anmäla avvikelser från de etiska reglerna för massmedia till MO”. RFSL menar att det är en riktig bedömning att om anmälan gäller publicering kring en enskilds privatliv ska den endast prövas ”efter skriftligt medgivande från den berörde”. Det är viktigt att det fastställs att huvudprincipen är att alla ska ha rätt att inkomma med en anmälan, men att ingen ska kunna göra en anmälan som prövas å någon annan persons vägnar utan denne persons medgivande.

RFSL menar huvudsakligen att den föreslagna formuleringen av *Etiska regler för massmedia* är väl avvägd. RFSL vill särskilt understryka att det är mycket viktigt, av respekt för den personliga integriteten, att aldrig omnämna en persons sexuella läggning eller könsidentitet omotiverat eller utan att personen är öppen eller har medgivit detta.

I punkt 17 föreslår RFSL ett tillägg så att formuleringen där i stället lyder:

*Frambän inte enskildas kön, **könsidentitet**, **könsuttryck**, politiska tillhörighet, religiösa åskådning, sexuella läggning, ursprung eller andra personliga egenskaper om det saknas betydelse i sammanhanget och är missaktande.*

Tilläggande av ”könsidentitet” och ”könsuttryck” anser RFSL utgör en mycket viktig förstärkning av denna punkt. ”Könsidentitet” och ”könsuttryck” måste här uttryckligen nämnas i stället för att anses ingå i begreppet ”andra personliga egenskaper”. RFSL vill understryka att alla, inte enbart transpersoner (även om tillägget främst kommer tillämpas avseende transpersoner), har rätt att slippa få irrelevanta och/eller missaktande beskrivningar av sin könsidentitet eller sina könsuttryck gjorda i media. Detta precis som alla har rätt att slippa få sin sexuella läggning beskriven i media på ett irrelevant och/eller missaktande sätt.

RFSL vill även påpeka att diskrimineringsgrunderna i gällande svensk diskrimineringslagstiftning är ”kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning och ålder”. I punkt 17 i förslaget till *Etiska regler för massmedia* saknas därmed, jämfört med definierade diskrimineringsgrunder i diskrimineringslagstiftningen, även funktionshinder och ålder i uppräkningslistan. RFSL förordar att det i formuleringen i punkt 17 tillgodoses att personer även ska slippa få sin ålder beskriven eller sitt funktionshinder beskrivet i media på ett irrelevant och/eller missaktande sätt.

I begreppet ”andra personliga egenskaper” vill RFSL påpeka att hivstatus ska kunna rymmas. Det är mycket viktigt att media iakttar att inte heller irrelevanta och/eller missaktande omnämningar av en persons hivstatus ska göras.

Gällande punkt 21 i formuleringen av *Etiska regler för massmedia* om oskuldspresumtion vill RFSL påpeka att media, i synnerhet dagspress, under de senaste tio åren vid flera tillfällen agerat oetiskt i utpekandet av så kallade ”hivmän” och ”hivkvinnor”. Media har i dessa fall upprepade gånger i sina publiceringar agerat som om personerna befunnits skyldiga till de brott mot smittskyddslagen och brottsbalken de åtalats för långt innan ”fällande dom vunnit laga kraft”. Personerna i fråga har regelmässigt beskrivits på ett kränkande och nedvärderande sätt där all eventuell skuld i sammanhanget, såväl privatmoralisk som i lagens mening, från början lagts på den hivpositive person som stått åtalad, utan ifrågasättande eller uppfyllande av krav på en allsidig beskrivning. RFSL menar att det är nödvändigt att media gällande beskrivningen av hivpositiva för en självkritisk diskussion kring hur hivpositiva

personers integritet kränks i media och vilken roll media spelar och har spelat för att förstärka såväl den utsatthet hivpositiva i Sverige lever under och den stigmatisering hivpositiva utsätts för.

I övrigt har RFSL inga synpunkter att framföra på Utgivarnas utredning.

**Ulrika Westerlund**  
förbundsordförande

**Helena Westin**  
förbundsstyrelseledamot

**Maria Sundin**  
förbundsstyrelseledamot

**Lars Jonsson**  
politisk handläggare